

Messadi pertuccont in credit d'impegn per la sanaziun dil provediment d'aua a Luven

Preziau signur president dil parlament

Preziadas parlamentarias, preziai parlamentararis

Il provediment d'aua a Luven ha da basegns dad ina sanaziun totala. Gia l'anteriura vischnaunca da Luven haveva fatg sclariments per in project da sanaziun. Per quei motiv eis ei vegniu elaborau ils davos onns ensemen cun ils uffecis cantunals e federals, sco era cun specialists dil fatg in project da sanaziun per il provediment d'aua a Luven. En quei connex, eis ei vegniu intercurriu diversas pusseivladads per las tschaffadas d'aua, per il reservuar sco era per las lingias d'aua cun in'eventuala produczion d'energia. Il project general dil provediment d'aua ch'ei avon maun ei il resultat dallas retschercas ord quellas examinaziuns.

Per la sanaziun dil provediment d'aua a Luven fa la suprastanza communal la proposta al parlament communal d'approbar in credit d'impegn per mauns dalla cuminonza dils votants all'urna.

Situaziun da partenza

Il provediment d'aua a Luven consista oz da 23 fontaunas, las qualas ein repartidas sur in grond intschess. Muort constanta munconza d'aua han ins gia entschiet avon rodund 50 onns a tschaffar mintga stumplada da fontauna e da nezegiar quellas pil provediment d'aua da beiber. In'ulteriura raschun per la munconza d'aua ei stau, che la vischnaunca da Luven ha vendiu la fontauna Raduns al marcau da Glion. Biars cundrezs dil provediment d'aua derivan dils onns 70 ni da pli baul. Entgins cundrezs sesanflan en in stan desolat. Il reservuar ei vegnius baghegius igl onn 1928 e corrispunda, sco auters stabiliments, buca pli allas pretensiuns dil provediment d'aua da beiber dad ozilgi e ston urgentamein vegnir remplazzai.

La segirada da baghetgs dil Grischun GVG pretenda per ina fracziun sco Luven ina reserva da stizzar da 250 m³ sco era ina pressiu sufficienta ella reit da provediment el cass d'in barschament. Quei quantum sto esser disponibils da tut temps tier avunda pressiu. Cun il reservuar existent dispona la vischnaunca sulettamein da 100 m³ reserva da stizzar. Ulteriuramein regian tier ils baghetgs ella part sura dil vitg cundiziuns da pressiu nunsufficientas. Plinavon ei il reservuar buca contonschibels cun in vehichel, tgei ch'engreviescha il manteniment ed impedescha cunzun igl unviern intervenziuns immediatas.

Las munconzas tier las tschaffadas han caschunau tier pliras fontaunas contestaziuns dalla qualitat d'aua. Pliras gadas han las controllas constatau il bacterium E. coli ed enterococcas ell'aua da beiber. Il motiv persruenter savess l'utilisaziun intensiva el contuorn dallas fontaunas esser ni fontaunas ch'ei tschaffadas memia datier dalla surfatscha. Sinaquei han ins temporarmein stuiu prender ord funcziun diversas fontaunas ed installar provisoricamein el reservuar in cundrez da purificaziun cun glich ultravioletta.

Numerusas fontaunas portan pauc aua e schigian ora cumpleinamein la stad. Ulteriuramein ein entginas fontaunas situadas en palius bassas da muntada naziunala. Muort la lescha surordinada vegnan las renovaziuns dallas fontaunas pertuccadas entras quei conflict d'utilisaziun engreviadas ni

perfin impedidas. La fin finala ein ils cuosts per in manteniment conform alla lescha dallas fontaunas spatitschadas fetg aults.

La reit da conducts el vitg da Luven ei vegnida mantenida bein. Cun diversas sanaziuns da vias ein las lingias vegnidas remplazzadas ed aschia ha la sostanza saviu vegnir mantenida. Cheu drova ei mo singulas mesiras ord vesta hydraulica e per adattar il concept da provediment.

Finamiras e pretensiuns dil project general

Tier l'elaboraziun dil project han ins risguardau mo las fontaunas cun in diember d'aua sufficient e cun in pign potenzial da conflicts. Per quellas ein silsuenter las zonas da schurmetg necessarias vegnidas definadas. Sulettamein quater fontaunas dall'antieriura vischnaunca da Luven dueien vegnir nezegiadas el futur. Plinavon duei ina part dall'aua dalla fontauna Raduns (fontauna digl anteriur marcau da Glion) vegnir menada sur in conduct dil provediment d'aua a Luven. Cun la colligaziun dalla tschaffada Raduns entochen a Luven vegn la segirtad per il provediment augmentada e la circulaziun d'aua migliurada.

In reservuar niev cun 250 m³ per la reserva da stizzar e 100 m³ reserva da diever vegn construius silla parcella da vischnaunca sigl intschesch da Survitg. Quel schai pli ault ch'il reservuar actual per con-tonscher el territori da habitar ina pressiun sufficienta. Per tuttina haver cundiziuns da pressiun acceptablas ella part sut dil vitg, ei in ulteriur cundrez che reducescha la pressiun necessaris.

Cun ina nova lingia sut il vitg ch'ei colligiada cun la lingia dalla fontauna Raduns existenta, sa tut l'aua da beiber che vegn buca duvrada da Luven, vegnir menada el provediment che schai sut. Cun quella nova concepziun dil provediment d'aua a Luven sa la segirtad per las fracziuns da Glion, Castrisch e Sevgein vegnir augmentada.

Explicaziuns projects parzials

Provediment d'aua

Fontauna 10.01.01.1 "Radein" e lingias d'aua dalla tschaffada

La fontauna existenta ei en in fetg schliet stan e la combra d'aua corrispunda buc allas prescripziuns. La fontauna vegn tschaffada daniev. Il mument piardan las lingias bia aua. Ins sa pia spitgar, ch'ina pli gronda quantidad d'aua vegni tschaffada entras la sanaziun.

Las lingias d'aua entochen il niev reservuar vegnan remplazzadas. La lunghezia munta a ca. 1'180 m. El territori da Runca, tier la reuniun dallas lingias d'aua da Cassacca e Radein, vegn ei construiu in cundrez per reducir la pressiun.

Fontauna 10.03.01.1 "Cassacca" e lingias d'aua dalla tschaffada

La fontauna existenta vegn tschaffada daniev. Ina fontauna vischinonta vegn observada ed eventu- almein era tschaffada. La combra d'aua corrispunda buc allas prescripziuns e vegn remplazzada.

Las lingias d'aua vegnan daniev colligadas cul reservuar Alp Ligneida (ca. 360 m conduct niev). La fontauna ei indispensabla pil provediment dall'alp Ligneida e dils menaschis a Sasolas.

Fontaunas 10.04.08.1 und 10.04.13.1/.2 "Aua Freida e Siaras" e lingias d'aua dalla tschaffada

Las fontaunas han divers donns ed igl ei carschiu viaden ragischs. Ultra da quei ein ellas vegnidas donnegiadas 2016/17 tier in sbuau, aschia ch'il prighel da contaminaziun ei carschiu. Las fontaunas ston urgentamein vegnir tschaffadas daniev.

Las duas combras d'aua han donnas e munconzas e corrispundan buc allas prescripziuns. Ellas ston vegnir remplazzadas.

Las lingias d'aus dallas fontaunas vegnan per part construidas daniev. Ei vegn eregiu ina nova stiva d'aua tier la reuniun dallas duas tschaffadas.

Fontauna 7.01.01.1 "Raduns" e lingia da pressiun

La fontauna vegn daniev nezegiada pil provediment d'aua a Luven. L'aua restonta sa vegnir menada ella tschaffada Raduns e finalmein menada el reservuar da S. Martin. Ei drova ina nova lingia d'aua da rodund 1'670 m.

Reservuar

Ei drova in niev reservuar per quella grondezia dil provediment d'aua. Il niev reservuar Sur Vitg vegn plazzaus ca. 220 m en direziun vest dil reservuar existent. El schai sin terren public en ina storta dalla via da meglieraziun Luven – Bündnerrigi.

Ei vegn realisau in reservuar da duas combras cun 100 m³ per reserva da diever e 250 m³ reserva da stizzar ed in baghetg da menaschi. Cun il niev liug dil reservuar san las relaziuns da pressiun vegnir migliuradas marcantamein ella reit da provediment. Il reservuar vegn construius en betun, la gronda part ei sutterrana. Veseivla resta mo la fatschada d'entrada.

Il reservuar vegn colligiaus cun ina nova lingia d'electricidad e vegn colligiaus cun il sistem da pilotadi dil provediment d'aua dalla vischnaunca Ilanz/Glion.

Repartiziun dall'aua

Muort il niev liug dil reservuar e la midada dallas relaziuns da pressiun vegn la lingia da colligiazion naven dil reservuar entochen el vitg remplazzada resp. construida daniev. El medem foss vegnan las lingias per l'aua restonta sco era las lingias d'electricidad menadas. Sur il vitg da Luven dat ei ina staziun che reducescha la pressiun, la quala regulescha la pressiun per la zona media.

Sut il vitg vegnan las lingias dall'aua restonta per il provediment da Glion e contuorn construidas. Per la regulaziun e reuniun dat ei dus novs tumbins. Il tumbin sura regulescha la pressiun d'entrada ed il nivel dall'aua el reservuar. Aschia san ins garantir che tut l'aua, che vegn buca duvrada el provediment per Luven, vegn menada el provediment da Glion e contuorn. Il tumbin sut survescha alla reuniun dallas lingias da Raduns e dil vitg da Luven.

El vitg sto ei vegnir fatg pintgas adattaziuns vid la reit. Quellas san vegnir fatgas en connex cun lavurs da sanaziun vid las vias.

Resumaziun dils cuosts

Ils cuosts totals per la sanaziun dil provediment d'aua muntan a rodund 3.7 milliuns francs (incl. taglia sin plivaleta). L'exactadad schai tier $\pm 25\%$. El detatgl vesan ils cuosts ora sco suonda:

Fontaunas/tschaffadas	frs.	2'038'000.00
Lingias da buentar	frs.	125'000.00
Reservuar	frs.	917'000.00
Pilotadi	frs.	120'000.00
Lingias d'aua	frs.	510'000.00
Total	frs.	3'710'000.00

Etappaziun e terminaziun

Il concept general funcziunescha pér suenter la realisaziun da tut las mesiras. Entgins cundrezs ein dependents dad autras installaziuns. Aschia sa per exempel il reservuar vegnir prius en funcziun pér cura che las lingias d'aua ein construidas ed il pilotadi ei avon maun. Aschia seresultescha ord vesta tecnica la suandonta successiun:

1. etappa (2019, CHF 975'000)

- Tschaffada nova fontauna Radein cun lingias entochen tier il reservuar
- Lingia d'aua da Raduns entochen tier il reservuar

2. etappa (2020, CHF 1'109'000)

- Sanaziun dallas tschaffadas Auafreida e Siaras cun lingias
- Lingia d'aua naven dil reservuar entochen el vitg
- Tumbins e lingias sut il vitg

3. etappa (2021, CHF 1'102'000)

- Reservuar cun cundrezs da pilotadi

4. etappa (2022, CHF 524'000)

- Nova tschaffada fontauna Cassacca cun lingias ed adattaziuns ella reit existenta
- Spazzar il reservuar vegl

Finanziaziun

Ins sa quintar cun contribuziuns digl uffeci federal per agricultura, digl uffeci per natira ed ambient sco era dalla segirada da baghetgs dil Grischun GVG. La summa dallas contribuziuns ei aunc buca fixada definitivamein. Per regla san ins quintar cun contribuziuns da rodund 30 – 40 pertschien dalla summa totala entras la confederaziun, il cantun e la segirada da baghetgs. Ultra da quei vegn ina damonda per ina contribuziun tschentada all'uniun Alpinfra. Il cuosts restonts vegnan purtai dalla finanziaziun speciala dil provediment d'aua.

Tenor art. 31 lit. d cefra 1 dalla constituziun communal schai quella fatschenta ella cumpetenzza dalla cumionza dils votants all'urna. La votaziun ei previda ils 19 da matg 2019. Il parlament communal ha tenor art. 35 lit. h dalla constituziun communal tier tuttas fatschentas, che pretendan ina votaziun all'urna, da predeliberar e tschentar ina proposta motivada per la votaziun all'urna.

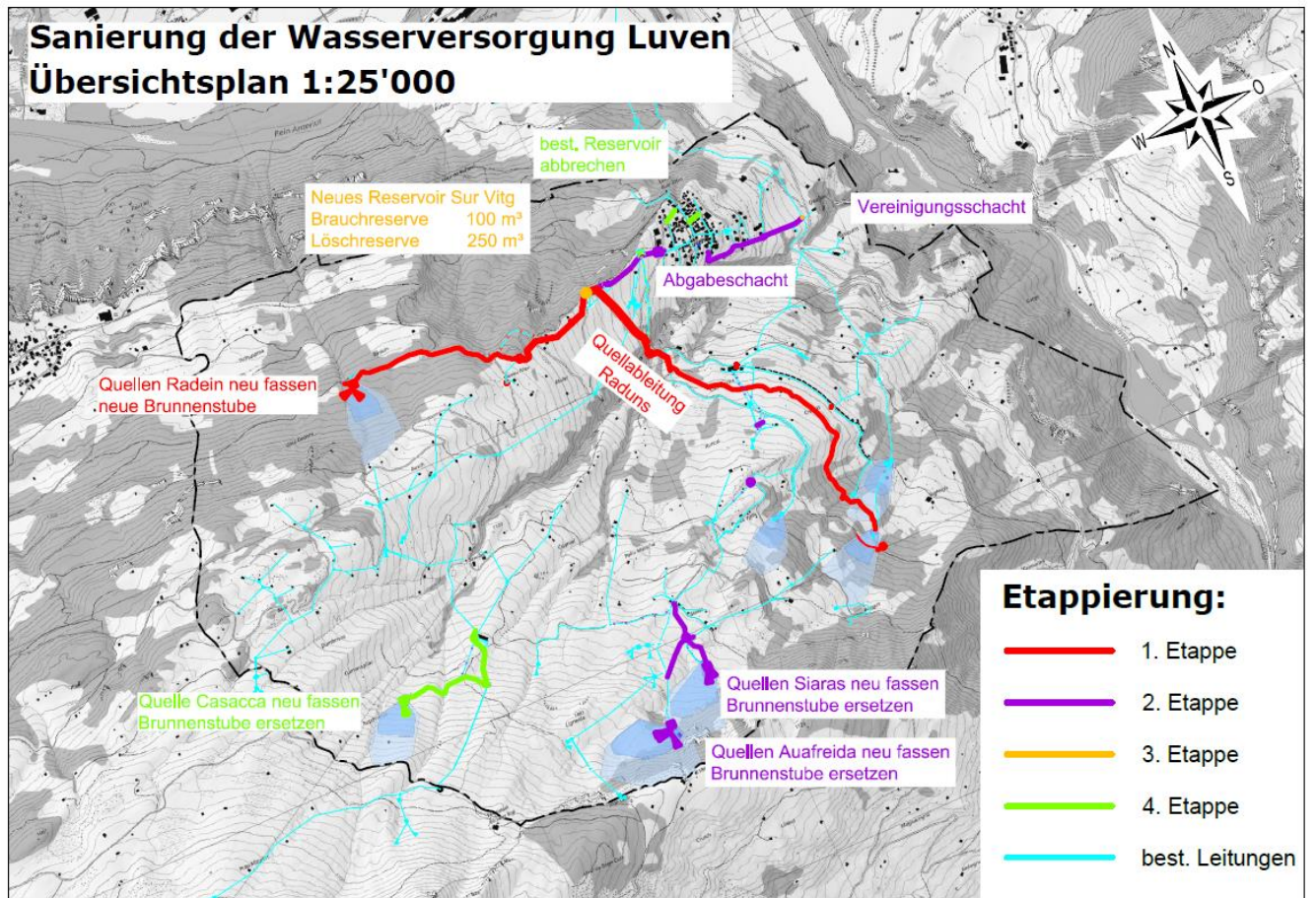
Proposta

Sin fundament dallas explicaziuns precedentas fa la suprastanza communal suandontas propostas al parlament communal per mauns dalla cumionza dils votants all'urna:

- Per la sanaziun dil provediment d'aua Luven vegn in credit brut da 3'710'000 francs plus ina eventuala carischia concedius.
- Eventualas contribuziuns da tiarzs vegnan deducidas.
- La suprastanza communal vegn autorisada da realisar la decisiun.

Plan da survesta

Impressiuns dalla situaziun actuala

